

Pygamberimiz hakda dogrudyr öýdülýän 10 ýalňyşyň onunjysy

Category: Edebi makalalar, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 24 января, 2025

Pygamberimiz hakda dogrudyr öýdülýän 10 ýalňyşyň onunjysy

PYGAMBERIMIZ HAKDA DOGRUDYR ÖYDÜLÝÄN 10 ÝALŇYŞYŇ ONUNJYSY

Onunjusy – Pygamberimiz (s.a.w) yzynda kimdir birini oruntutar edip goýmandyr. Ne Alyny, ne Ebu Bekiri, ne-de başga bir sahabany oruntutar, ýagny, öz ýerine geçjek biri hökmünde taýynlamandyr. Oruntutar-mirasdüşer, mal-mülk, miras goýmandyr, diňe Allanyň kitabyny goýupdyr, başga hiç zat goýman gidipdir we muny bile-bile şýýdipdir. Başga hili bolan bolsa, işiň içinden çykmak kyn bolardy.

Pygamberimiziň (s.a.w) durmuşynda iň soňky epizod şu: «Pygamberimiz kagyz-galam isleýär».

Şaýylar diýýär: «On iki ymam ýazmakçydy, Omar getirtmän, böwet boldy». Sünniler diýýär: «Dört Çaryýarlary ýazjakdy».

Kadiriler diýýär: «Kadiri tarikatynyň silsilesini ýazjakdy».

Hemmeler özi hakda aýdyljagyny, ýöne muňa iň soňky minutda Omaryň ýa-da şol ýerdäki biriniň päsgel berendigini öňe sürýär. «Pygamber öljek wagty kagyz-galam getirilmegini isledi, oňa näme ýazjak boldy». Jedel şu.

Hemmeleriň umumy ylalaşyga gelýän bir rowaýaty bar, oňa siňe syn edilse, jedeliň soňuna nokat goýsa bor.

Şeýle diýýärler: Pygamber aradan çykmazdan 15 gün öň başy ýassyga ýetende, ölmegine az galanda, Äşäni ýanyna çagyrsa-da, kagyz-galam soramady. Şeýle diýdi: «Ýedi dirhem bolmalydy. Hany şol?» Ýedi dirhem. Äşe oňa» «Bar» diýdi. Pygamber ony şobada mätäç birine bermegi buýurdy.

Äşe (r.a): «Bolýar, ýa Resulalla, özüň agyr halda ýatyrsyň, azar edinme, biziň özümüz bereris» diýdi. Pygamber (s.a.w): «Ýok, dek şumadyň özünde, edil häzir bereniňizi bilesim gelýär» diýdi. Äşe hem gidip, şol ýedi dirhemi bir garyba berdi we gelip pygambere muny aýtdy. Pygamberiň (s.a.w) iň

soňky sözi şu boldy: «Ýedi dirhemem bolsa, üstümde haýsydyr bir mülkiýet, menden soňka galjak miras duran ýagdaýynda Rebbimiň huzuryna çykмага ejap edýärim» diýdi we aýdysy ýaly edibem bakyýete göç eýledi.

Pygamberimiziň (s.a.) iň soňky minutlary şeýle geçdi. Yzynda haýsydyr bir halyf, mirasdüşer nesil, hanedan goýup gitmedi. Onuň soňky sözleri ýokardaky ýalydyr we şony aýtmak bilen bize birgiden zatlary yşarat edýär.

Muhammet Hamdullahyň «Yslam pygamberi» atly kitabyňyň ýogalma we depin işleri bölümünde ýokardaky aýdanlarymy jikme-jik okap bilersiňiz. Şol aýdylanlar Kuranyň ruhuna utgaşyklydyr, yslamyň yşaratyna hiç bir babatda ters tarapy ýokdur. Emma käbir rowaýatlarda geçýän «basyp aldy, asdy, öldürdi, dokuz ýaşly gyzjagaza öýlendi...» diýen ýaly Kuranyň aýatlaryna, yslamyň baş ýörelgelerine ters gelýän zatlary tankyt etmekden çekinmeli däldiris...

Sowal: Yslamda gyrnak saklamak we köp aýallylyk barmy?

Jogap: Yslamda gyrnak saklamak ýokdur. Gyrnak – ýesir düşen gul aýal diýmekdir. Gadymy döwürlerde ýesir düşen aýal-gyzlary gul edipdirler, biriniň ýanyna berlip gyrnak edipdirler, erkekleri-de gul edipdirler. Şeýle ýagdaý Wizantiýada, Sasanylarda döp bolupdyr. Hatda «gulluk we gyrnaklyk uruşlaryň tebigy netijesidi». Adamlar uruşda ýeňilse, birem bergisini üzüp bilmeşe «özleriniň gul, aýal-gyzlarynyňam gyrnak bolmagyna razy bolmaly» bolýardylar. Söweş meýdanynda biri beýlekisini ýeňse, ýa öldürerdi, ýa-da erkekleri gul, aýal-gyzlary gyrnak ederdi. Bu gadym döwürlerden bäri amal edilip gelinýän we bütün dünýä tarapyndan kabul edilen sistemady.

«Beled» süresiniň 13-nji aýaty (Fekku rakabe) bilen yslam gulçulygy ýatyrdy. Emma teoriýada ýatyrdy, adamlaryň heniz-henizler muňa amal etmegi gerekdi.

«Fekku rakabe» – «boýunturyk astyndakylaryň boýunturyklary üzülsin» diýmekdir. Bu aýat Mekgede yslamyň ýaňy ikinji ýylda gelen aýatdyr, ilkinji gelen wahyýlardandyr. Ine, yslamyýet şeýdip başlady. Mekgede täze pygamberiň dörändigini, onuň

adamzada täze din getirendigi şol günki dünýä jemgyýetçiligine, ynha, şu gullara azatlyk aýaty bilen eşitdirilipdir, ýogsa hiç kimiň ünsüni çekjek däldi. Şol döwür aýratynam jöhitleriň arasynda «men pygamber» diýip orta çykan ýokdy. Emma pygamber (s.a.w) «gullar azatlyga çykarylmalý!» diýdi. Hojaýynlyk-gulluk aradan aýrylmalydyr! Baý bilen garybyň arasyndaky uçurym ýok edilmelidir! Pygamber Mekgäniň belli-belli baýlaryny, ýer eýelerini tankyt etmäge başlady welin, ünsi çekdi. «Seretseňizläň, bu adam düýbünden tersine gürleýär!» diýildi. Kurany-Kerimiň iniş tertibine görä «Galam» süresi ikinji süredir. «Galam» süresinde gürrüň berilen birinji kyssa bolsa «Ashabul-jenneh» («Bag eýeleri») kyssasydyr. Muny «Bag eýeleri» diýip terjime etseň, doly manysyny berenok, «ýer eýeleri» diýsek jüpüne düşýär. Ýagny Kuranyň gürrüň beren birinji kyssasy ýer eýeleri hakdaky kyssadyr, ol ýer eýeçiligini soňlandyrmak üçin gelipdi. Ýerlerde işledilýän gullar bardy, gyrnaklar bardy, ol bulary azatlyga çykarmak üçin gelipdi. Görseňizläň, pygamberimiz (s.a.w) aradan çykdy welin, adamlar bu gezek özleri gul edinmäge, gyrnak saklamaga, aýatlary-da şoňa görä teswirlemäge başladylar. Dört aýal alsaň bolýarmyş, munuňam üstesine dört aýal az bolýan ýaly, gyrnak saklamagam bolýarmyş. Kurany-Kerimdäki şol aýaty («Meariç» süresiniň 30-njy aýaty) şeýle terjime edýärler: «Ezvâjihin ew mâ meleket eýmânuhum («Olar aýallarydyr gyrnaklary sebäpli gynalmazlar»). Aýallary diýende dörde çenli, gyrnak diýende çäklendirilmedik sanda gyrnak alybermelimiş. Bularyň arasynda näme tapawut bar? Aýalyň hak-hukugy bar, mirasdan paýy bar, ikitaraplaýyn borçlary bar. Emma gyrnak emläk mysaly: mal-mülkde hukugy ýok, oňa mirasdan paý ýok, erk-ygtyýary ýok, seniň «malyň» ýagny. Gyrnak – el telefony mysaly bir zat.

Geçmişde yslamda şular ýaly gyrnak hukugyny döredipdirler. Gardaşym, Kuran bu işi gadagan edipdir, ýatyrypdyr. Sen nämücin Wizantiýanyň we Sasanylaryň däbini ýumwarlap bular ýaly gyrnaklyk hukugyny işläp düzýärsiň?! Bular ýaly zat ýok. Yslamda dört aýala çenli aýal alybermeli diýen zadam ýok. Ol aýatyňam şeýleräk manysy bar: «Ezwâjihin ew mâ meleket

eýmânuhum («Olar ýoldaşlary, ýagny eýelik edýän zatlary sebäpli gynalmazlar»). Sözlemiň arasyndaky «ew» sözi «ýagny» manysyny berýär. «Meleket eýmânuhum» şol wagt eýelik edýänleri diýmekdir. «Eýmân» sözi Kuranda «sag eliň eýelik edýäni» diýmek däl, «ylalaşyk» manysyndadyr. Ýagny, ylalaşyk esasynda bir ýere gelip, açyk ýagdaýda nikalaşyp, adamlara mälim eden gatnaşyklary sebäpli gynalmajygyny aýdýar. Kuran aýallaryňyzy dörde, üçe, ikä düşürip öýleniň, ýekesi siziň üçin iň haýyrlysydyr diýýär.

Pygamberimizem (s.a.w) 59 ýaşyndan 63 ýaşyna çenli dört ýyllap (özi üçin) öýlenme işini togtadypdyr. Çünki «Ahzab» süresiniň 52-nji aýatynyň «Lâ yahıllu leke nisâu min ba'd» («Mundan beýläk aýallar saňa halal däldir») duýduryşyndan soň aýal almandyr. Pygamberimiziň aýallary bolan, gyrnagy bolmandyr, ol kimiň bilen ýakyn gatnaşyga giren bolsa nikalaşyp, soň giren. Gyrnak diýilýän Mariýa (Merýem) bilen nikasy bar, Kurany-Kerim olara «Eý, Pygamberiň aýallary!» diýip ýüzlenýär. Kuranyň «Ehli-beýt» diýýäni-de pygamberiň aýallary we aýallaryndan ybarat maşgalasydyr. Pygamberimiz arap medeniýetinde kemala gelen adam, soň üçinem ol Kurandaky aýatlar inýänçä köp aýal alypdyr, beýleki sahabalaram alypdyr, hemmesinde şeýle. Emma Kurany-Kerim bu işiň soňuna nokat goýan. Serediň, näme diýilýär: «Lâ yahıllu leken nisâu min ba'd» («Mundan beýläk aýallar saňa halal däldir. Dörde, üçe düşüriň, biri siziň üçin iň dogrusydyr, «min ba'd» mundan soň şeýle bolar»).

Hökümler yza hereket etmeýär, öňe hereket edýär. Şuňa seredip aýdar bolsak, yslam jemgyýetinde elli ýylyň dowamynda ýeke aýallylyga geçilmelidi. Elli ýylyň dowamynda baý-garyp deňsizligi iň pes derejä düşürilmelidi. Ýer eýeleri, olaryň ýerlerinde işleýän batraklar bolmaly däldi. On ýylyň dowamynda atadan ogla däl-de, geňeşe, şura (sowete), saýlawlara, ylalaşyga esaslanýan sistemanyň gurulmagy gerekdi. «Olaryň işleri aralarynda şura arkalydyr» aýaty şuny talap edýärdi.

Uçgun başlapdy, bir akyllý-başly adamyň çykyp Hezreti Omaryň (r.a) ýedi maddalyk «Şura düzgünnamasyna» goşmaça maddalary goşup kämilleşdirmelidi: metjitde orta sandyk getirilip, saýlaw geçirilmegi ýarpy galypdy. Hezreti Aly (r.a) hem şehit

edilensoň, Mugawyýa gylyjyny syryp geldi: «Wizantiýa we Sasany imperiýalarynda bolşy ýaly, sizem maňa boýun sunarsyňyz, soňra hem oglum Ýezide boýun sunarsyňyz, boýun egmejegiňem kellesini alaryn» diýdi, jümle ulamany agzyna bakdyrды. Soltanlyk şeýdip başlady. 91 ýyl emewiler, yzyndan 550 ýyl abbasylylar, 600 ýyl osmanlylar, ine, şeýdip geçdi durdy, demokratiýa ösmedi-özgermedi. Kerbeladan soň-a, bu işiň tepbedini okadylar diýsegem bolýar – yslamyýeti doglan ýerine gömdüler.

Rejep IHSAN ELIAÇYK. Edebi makalalar